

עין משפט גד מצוה

קא א מיי פ"ג מהלכות מרומות הל' ד:
קח ב מיי עס הלכה יג טור י"ד סי' ע"א:
קכג ג ד מיי פ"ג מהל' מעשר הלכה יט טוש"ע י"ד סי' ע"א ספיף פו:

ק"ה ה מיי פ"ב מהל' שנת הלכה ח טוש"ע א"ח סי' שיע ספיף ו:
קיא ו מיי פ"ג מהל' מעשר הלכה ח:
ק"ב ה מיי עס הלכה יג: מהלכות שנת הלכה ו ויעין כ"ט:
ק"ג ט מיי פ"א מהל' שנת הלכה טו (ט) (פ):
ק"ד י מיי פ"ב מהל' שנת הלכה ח טוש"ע א"ח סי' שיע ספיף ו:

תורה אור השלם

- ↑ וּבְהַשְׁבֵּחַ לְבָבְךָ תִּירָמְתְּבָם בְּדָגוֹן מִן הַיַּרְדֵּן וּבְכַמְלֵאָהּ מִן הַיַּזְבֵּב בְּמַדְבַּר יַיִ כּו
- ↑ וְאֵל הַלְוִיִּם תִּדְבֹר וְאִמְרַתְּ אֲלֵהֶם כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאֲתָם בְּגַבְלֵיכֶם וְדָרְמוֹתָם מִמֶּנּוּ תִרְמוֹתַי וְהַמַּעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר:
- ↑ בְּמַדְבַּר יַיִ כּו מכל מתנתיבתיך תרמו את כל תרומתך וזמבלין קלבו את מקדשך ממנו:
במדבר יח כט

לעזי רש"י
פאנ"ץ, פבל בד, כנף מעיל.

מוסף תוספות

- ↑ כדארמין (ביכורים פ"ב מ"ח) תרומת מעשר הקושע לביכורים לכל מילי שניטלת מן הטמא ודלא בעיאי מקדש מ"ט.
- ↑ [ד]ועקינן לקרא דנוחשב דכתיב גבה ומוקמים לה בתרומה גדולה כדפי' ע"ס.
- ↑ שהיה נידש ונמלא ויצא מאתמול מן השבולת אלא שהיה חסר לקלפ קליפה אחרת דהא הנשאר עליו. ע"ה.
- ↑ פי' משום דהוה כפירה הכרי והייתי דמייתי' עלה ההיא דאיהו גרנו למעשר. רש"י.
- ↑ (דבאי לעיל יב, ב), ואפילו ביום טוב צריך לשנות מעבודתי דחול. מ"ט.

רבינו חננאל

ונתן לבנה תרומת מעשר, כאבא אלעזר בן גמלי, דתני ונחשב לכס תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר, מה תרומת גדולה ניטלת באומד ובמחשבה,

כדכתיב ונחשב לכם, כלומר אפילו בלא מדידה אלא במחשבה בלבד דיי, כך תרומת מעשר. אמר ר"ל אם נתן ישראל ללוי מעשר ראשון שלו שבלין קודם שפירש תרומה גדולה, שהיא עין בינונית אחד מחמשים, אין חייב בן לוי לתת לכהן אלא תרומת מעשר בלבד, כאשר פירשנו אחד מי, אבל תרומה גדולה שהיא אחד מחמשים פטור עליה, מ"ט מעשר מן המעשר חיביה תורה לכן לוי ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר. ואקשינן אי הכי למה אם הקדימו שבשלין בלבד הוא פטור, אפילו הקדים מעשר של לוי על התרומה בכרי יהיה הלוי פטור מתרומה גדולה. ואסיקנא האי דבכרי אידגן ונתחייב, ובניתתנו לבן לוי לא פקע חיוב תרומה מיניה, לפיכך חייב לוי לתת לכהן אפילו תרומה גדולה, אלא שבלין דלא אידגן ולא נתחייב פטור מתרומה גדולה. תנן התם במעשרות פרק ד' המקלף שורשים מקלף אחת על די ואוכל, ואם קלף נתת לתוך ידו חייב, א"ר אלעזר וכן לשבת. איני הוא רבי ור' חייא מקלפי להו דביתתו כסי [כסין]. אלא קלףך כי האי גונא אפילו מלא כסי שרי, וכי איתמר דר' אלעזר אסיפא אתמר, המולל מלילות של חטין מנפח על יד על די ואוכל, ואם ניפח ונתן לתוך חיקו חייב. א"ר אלעזר וכן לשבת. ואקשינן איישא דהא מתני', מי איכא מידי דלגבי מעשר הוי גמר מלאכה ולגבי שבת פטור. ודיחין ולא, והוי גרנן למעשר דנתן במעשרות פרק ראשון, איהו גרנן למעשרות הקשואין והדלועין כו. הנה הפיקה בקשואין האי גמר מלאכה למעשרות. לגבי שבת שרי, דהא אגן [מפקדינן] ואלינן בשבת. אלא בשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה, ולא קא מכיין לפקוסי משום מלאכה, אלא לאכשורי אוכלא. ואוקמה רבא למליה אפילו אם מולל באצבעו הגדולה על שאר אצבעותיו שפיר דמי. ור' אלעזר אומר מנפח בידו אחת ובכל כהו.

יג:

כשם שתרומה גדולה ניטלת וכו'. ואם תאמר מה רצין למילף תרומת מעשר מתרומה גדולה דניטלת במחשבה תיפוק ליה דצהדיא כתיב זה ונחשב דקאי אתרומת מעשר וכו' ופי"ה דלאו דוקא נקט מחשבה אלא אומד דוקא נקט מעשר מתרומה גדולה לא הייתי אומר

תרומת מעשר ניטלת במחשבה דאי משום קרא דנחשב דכתיב גבי מעשר מוקמינן לה בתרומה גדולה דה"ק כירושלמי כל המורה למדה ומלמדה חוץ מתרומת מעשר דמלמדה ואינה למדה דהא ממנו דכתיב גבי תרומת מעשר דמיניה נפקא מוקף דרשינן ממנו מן הסמוך לו ומוקמינן לה בתרומה גדולה דבעינן מוקף אבל בתרומת מעשר מדאורייתא לא בעינן מוקף» אלמא גבי ממנו דכתיב במעשר מוקמינן ליה בתרומה גדולה והכא נמי ונחשב נימא» כדפרישית:
וְמָה רֵאִיתָ הָאֵי אֲדָגָן וְהָאֵי אֶסִיק אֲדָגָן. ותימה היכי אסיק אדעתיה דמקשה לומר אפסכא דבשגלין יהא חייב ובהקדימין בכרי יהא פטור אס הוא חייב בשגלים כ"ש בכרי שכל מה שאחריו כן יהא חייב ואומר הר"רי דה"ק מה ראית לחייב מכל דלדין הקדימו בכרי ופטור בשגלין אימא דדין חיוב ודין פטור בהקדימו בכרי פטור קודם ראית פני הבית וחיוב לאחר ראית פני הבית ומשני האי דלגן פירוש בהקדימו בכרי וכו"כ דין הוא שהיא חייב מכלל ד:

וְאֵם קִלְפָּה וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ חֵיב. פירש"י ואם קלף ממוך השגלין ותימה היכי מקלפא לרב דביתו כסי כסי האמר לעיל דמוולל מלילות מערב שנת וכו' משמע הא שצנת אסור ויש לומר דהתם מיירי לתלוש מן השגלים שהוא מפרק וזה מולדה דדש שהוא אז מלאכה והכא מיירי בשכר נחלוש» מע"ש מן השגלין אבל עוד לא בקליפתן החיונה ולכן שרי ומה שפריש"י הכא דאס קלף ונתן לתוך ידו חייב מפני שהוא קצע לא נהירא דבסמוך משמע שהטעם מפני שהוא גמר מלאכה ד' האילו והוא קולף הרבה צימד דהיינו דגונו:

כִּיצַד מוֹצֵא. פי' ציו"ט ובצנת אסור למלול ה'ויכ"ד מנפח ר"ל **בצנת דציו"ט שרי אף בקטון ובתמחוי:**
כִּיצַד מְנַפֵּחַ וְקָאָמַר בֵּין קַשְׂרֵי אַצְבְּעוֹתָיו. ותימה דלעיל אמר המולל מלילות מע"ש למחר מנפח מיד ליד כו' אבל לא בקטון וכו' ויש לומר דלעיל הוי פירוש בין קשרי אצבעותיו וקטון ותמחוי דנקט משום י"ט נקט ליה: ציט

מעשר: לתוך חיקו. בשולי בגדיו שקורין פאנ"ץ: והרי גרנו של מעשר. כלומר הרבה מלאכות שאמרו שהן קוצעות וכן למעשר לאסרו באכילת ערלי ונותרות בצנת: איזהו גרנן למעשר. לעיל מינה איירי בצפויים וקאמר אימתו גמר מלאכתן ליקצע למעשר: **משיפקסו.** משניטל פקם שלהן והוא כמין פרס בראשו כמו שיט בתפוחים ונפול מאליו כשמתביש: ושלא פקסו משיעמיד ערמה. כלומר ואם העמדת ערמה מלאכה: **אלא מאי איש לך למימר.** אע"ג דלמעשר הויא מלאכה לשנת (ט) מלאכת מחשבת שהיא מלאכת אומנות אסרה תורה שנקמכה פרישת שנת למלאכת המשכן בויקהל והתם מלאכת מחשבת כתיב: **כיצד מולל.** ציוס טוב דאמרן לעיל(י) מוללין מלילות והא ודאי שינוי בעי מעובדא דחול: **חדא אחדא.** בין גודל לאצבע: **חדא אפרסי.** בין גודל לשתי אצבעותיו: **כיצד מנפח.** דאמרנין לעיל(י) למחר מנפח מיד ליד בצנת:

צ"ד אחר, ותרייחו אומד ומחשבה נפקא לן מנחשב (שם וכעיי"ז גיטין שם) והאי דליף תרומת מעשר מתרומה גדולה לעיין אומד הוא דליף גיטין שם. מעשר ראשון שהקדימו בשבלין. לוי קטם את הכהן ונטל מעשר שבגלים קודם שנטל כהן תרומה גדולה והכהן היה לו לטויל תרומה גדולה מחילה אחד מתמישים דתמנא קרייה ראשית וכתיב מולחן ודמען לא תאחר, מנללח תרומה גדולה של כהן בתוך המעשר הוא אחד מתמישים שבו צ"ד מתרומת מעשר שעל הלוי להפריש תרומה ממעשרו (ברכות מז. וכעיי"ז שבת קכ"ג). אמר קרא מכל מתנתיבכם. בצרפת לויס כתיב ואל לויס מדברי ומכיו צ"הא קרא את כל תרומת ה', כל צד תרומה שבו חייבים להפריש ממנו (ברכות שם). האי. דתמנח, אדגן. ותלה עליו מונח תרומה דכתיב ראשית דגנך, הלכך שיקלה לוי צע אהדורי לכהן מרי ממאה שבו ברישא והדר אחד מעשרה (שבת שם וכעיי"ז ברכות שם). האי לא אדגן. וכי שקלה על עינין לא היו טעול לתרומה (פסחים לה. ושבובין לא). איהו גרנן למעשר. שיהא קריי גרנן וגמר מלאכה לאסור כהן אכילת ארעי (ב"מ פ"ח). משיפקסו. משניטל פיקם שלהן והוא פריח הגדל בחבלו ודמען זו והלחר זמן הוא טפל בתלוש (שם). מלאכת מחשבת אסרה תורה. שזממכה פרישת שנת לפרישת המשכן בויקהל, ומללכת מחשבת שיעשה אותה מתכין למלאכה גמורה אלא שגגן בצנת או פסור שמלאכה זו מותרת (בבב"ח מז. וכעיי"ז חגיגה י"ג). שמתכין לעשות מלאכה וכספור שחיס חול (ב"ב כ"ד) משגג לעשות זאת (סנהדרין ס"ב) משגג ומתכין למלאכה זו עמלה (ביבמות י"ט).

ביצה פרק ראשון ביצה

אלא מן הגורן ומן היקב. שנגמר כולה(י) דכתיב דגן תירוש וילחר (במדבר יח): **מחשב הא מדידה בעי.** בשלמא אי בישראל מוקמת לה ובתרומה גדולה איכא למיתני מחשב דניטלת באומד שתרומה גדולה לא נתנה זה התורה שיעור דכתיב ראשית דגנך (דברים יח) ורצנן הוא דלמרי שיעור עיין יפה וצינוניו ורענ(י) הלכך באומד קני דאי נמי לא יהיב כשיעור חטה אחת מן המעשר כתיב (במדבר יח) ולרין למדוד: **אזא אלעזר בן גימל גרסי':** **ונחשב לכס תרומתכס.** צלויס כתיב: **בשתי תרומות הפסוד מדברי.** דכתיב דגנן מן הגורן(י) זו תרומה גדולה תרומתכס(י) זו תרומת מעשר: **מה סרומה גדולה ניטלת באומד.** כדפריש' ללא כתיב זה שיעור: **ובמחשבה.** נותן עיניו צ"ד זה ואוכל צ"ד אחר דכתיב ונחשב ואתרוייחו קאי. והא דקא יליף לה מתרומה גדולה משום אומד נקט לה: **הואיל ויזא עליו עס מעשר.** ורממנא אמר והרמותס ממנו מעשר מן המעשר(י) משקלקא מעשר הזקיקס לתרומתו: **פטור מסרומה גדולה.** שהיה לו לכהן לטויל תרומה גדולה תחלה שהרי קרייה ראשית(י) והלוי אחריו מעשר צמח שמשיר

זה שנטל מעשר תחלה ונמנא שלא הרמה תרומה גדולה ממעשרו ישראל לא יתן לכהן אלא אחד מתמישים צמח ששירי מנלל כהן מפקד פטור הלוי מתרומה גדולה שבמעשר זה שנאמר והרמותס ממנו תרומת ה' ופירש ומה היא התרומה מעשר מן המעשר: **אפילו הקדימו.** לתרומה בכרי משנתמרח נפטור לוי מהאי קרא: **ענין אמר קרא.** כדי שלא תאמר כן: **מכל (ט) מעשרותיכם סרימו אס כל סרומה ה'.** וצלויס כתיב ולהכי כתיב כל למימד דכל צד תרומה המוטלת צו יתן: **ומה ראויס.** דהאי כל דמרבי צדימ ליה להקדימו בכרי ואידך אהקדימו בשגלים אימא איפכא: **האי אדגן.** הקדימו בכרי כבר נעשה דגן ומשצא לכלל דגן חלה עליו חובת כהן דכתיב ראשית דגנך(י) הלכך מסתברא דהאי קרא דזוכתא דכהן אכרי תשדייה: **המקף שעוריס.** לאולכנן קלופיס חייס: **ואוכל.** פטור מן המעשר דכי האי גוונא איכילת ערלי האי שזלא ומתמרחו קאי שמקלפן מתוך שזולת שלהן: **חייב.** במעשר דהוה ליה קצע. וכן לשנת. אחת אחת לא הוי מפרק מולדה דדש דכלאחר די הוא אבל משקלנן ציוו הויא מולדת דישה וחייב: **כפי כסי.** מלל כוסות (ט) **ואוכל.** צלל

צ"ד אחר, ותרייחו אומד ומחשבה נפקא לן מנחשב (שם וכעיי"ז גיטין שם) והאי דליף תרומת מעשר מתרומה גדולה לעיין אומד הוא דליף גיטין שם. מעשר ראשון שהקדימו בשבלין. לוי קטם את הכהן ונטל מעשר שבגלים קודם שנטל כהן תרומה גדולה והכהן היה לו לטויל תרומה גדולה מחילה אחד מתמישים דתמנא קרייה ראשית וכתיב מולחן ודמען לא תאחר, מנללח תרומה גדולה של כהן בתוך המעשר הוא אחד מתמישים שבו צ"ד מתרומת מעשר שעל הלוי להפריש תרומה ממעשרו (ברכות מז. וכעיי"ז שבת קכ"ג). אמר קרא מכל מתנתיבכם. בצרפת לויס כתיב ואל לויס מדברי ומכיו צ"הא קרא את כל תרומת ה', כל צד תרומה שבו חייבים להפריש ממנו (ברכות שם). האי. דתמנח, אדגן. ותלה עליו מונח תרומה דכתיב ראשית דגנך, הלכך שיקלה לוי צע אהדורי לכהן מרי ממאה שבו ברישא והדר אחד מעשרה (שבת שם וכעיי"ז ברכות שם). האי לא אדגן. וכי שקלה על עינין לא היו טעול לתרומה (פסחים לה. ושבובין לא). איהו גרנן למעשר. שיהא קריי גרנן וגמר מלאכה לאסור כהן אכילת ארעי (ב"מ פ"ח). משיפקסו. משניטל פיקם שלהן והוא פריח הגדל בחבלו ודמען זו והלחר זמן הוא טפל בתלוש (שם). מלאכת מחשבת אסרה תורה. שזממכה פרישת שנת לפרישת המשכן בויקהל, ומללכת מחשבת שיעשה אותה מתכין למלאכה גמורה אלא שגגן בצנת או פסור שמלאכה זו מותרת (בבב"ח מז. וכעיי"ז חגיגה י"ג). שמתכין לעשות מלאכה וכספור שחיס חול (ב"ב כ"ד) משגג לעשות זאת (סנהדרין ס"ב) משגג ומתכין למלאכה זו עמלה (ביבמות י"ט).

אפילו אם מולל באצבעו הגדולה על שאר אצבעותיו שפיר דמי. ור' אלעזר אומר מנפח בידו אחת ובכל כהו.

מסורת הש"ס

(א) כסודות נת: ע"ש מנחות
נד: ע"ש גיטין ל: ע"ש,
ז: שנת קס: ע"ש עירובין
(א) ע"ש פסחים לה: ע"ש,
(א) (תמורה ה:.) ד' (ז' ז"ל מתמיטסין,) ט' מעשרות פ"ד מ"ה, (ז) ג"ז ע"ס, (ז) (מגילה יוד: צ"ק כו: ט. ס. סנהדרין ס"ב: זכאיס מז. כיימות יט:.) ט' כ"ב: כו: ט' (תרומות פ"ד מ"צ,) (במדבר יח.) ט' (שם,) (במדבר יח.) ט' (דברים יח.) ט' (מנחמים,) (ז) (דברים יח.) ט' (שמות ז) (דברים יח.) ט' (שמות לה,) (ז) (דף י"ג:.) ט' (שם,)

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כפי כסי מלל כוסות בשבת ואולל כ"ל וסוד"א: (ב) ד"ה אלא וכו' לשנת לא הוי מלאכה דמלאכת מחשבת שהיא:

מוסף רש"י

בשתי תרומות הכתוב מדבר. דהאי קרא צלויס כתיב, תרומתכס היינו תרומת מעשר, דגנן מן הגורן היינו תרומה גדולה, ראשית דגן ששכאל מפרש מנוירו, והיקס המכוס תרומת מעשר לתרומה גדולה (גיטין לא). דהכי משמע קרא דכתיב בתמותת מעשר לעיס ומחשב לכס, כלומר במחשבה טעלו תרומת מעשר, דגנן מן הגורן, כלאהו תרומה שניטלת מן הגורן, דהיינו תרומת גדולה, אלמא שמי תרומות כתיבי צהאי קרא, ונהאי קרא נפקא לן אחרוייחו דעיטות במחשבה ובאומד, דנחשב אחרוייחו קאי (מנחות זד. וכעיי"ז בכורות זח. מ"ב) ושפ"י דלא כתיב האי קרא לתרומתכס אלא בתרומת מעשר, נפקא לן דמיירי בתרומה גדולה מדכתיב דגנן מן הגורן, כלומר מתרומה גדולה שנטל ישראל מנגרה, והשאל איפקס תרומת מעשר לתרומה גדולה להאי מילתא (בכורות שם). באומד. אחד מתמישים שאמרו חכמים מפרש באומד, דלס טעה לין כלן אסורי, דמלאווייתא חטטה אחת פוטרת הכרי דלא נמנה צה תורה שיעור אלא ראשית דגנך (גיטין לא). שא"ס י' לו פירות הרבה אין צריך למדוד,אלא באומד יטול אחד מתמישים (מנחות זד.) שמלמד דבעתו קך וק"י לו בכרי הוה וליפ' אומדנותו נוטל תרומה (בכורות זט.) שמחשב רובמחשבה. ואמר שני לוגין שאני עמיד להפריש הכי הן תרומה, דאמרנין לגבי לוקח יין מבין הכוסים, ולהכי קרי ליה מחשבה משום דלית מונה אותן (שם א) ומי נותן עיניו צ"ד זה ואוכל